

רמב"ם מכירה ס"פ כב; טש"ע חו"מ ריב, ז ט ובפוסקים שם. וע' במחנה אפרים הל' צדקה ב; שערי ישר ה, כ באורך).
ע"ע בענינים השייכים לכאן: שו"ת אגרות משה (אה"ע ח"א קה) (= אע"פ שאין מועילים הקנאה והקדש במעות שהלווה לאחרים, כמבואר כאן, ניתן לעשות כן בכספים ה'מופקדים' בבנק הגם שזה כהלוואה, כי מעיקרא הבנק מתחייב למסרם לכל אדם שנתן לו הלה את הזכות בהם. וכן מועיל בזה 'דינא דמלכותא').
שו"ת שבט הלוי (ח"ג קמ) (= בנידון כספי צדקה שאבדו מיד הגוברים ומצאם אחר, שאין בנידון זה איסור לשנות לצדקה אחרת, וכך העצה היעוצה לעשות בהם; גדר הבעלות של הגוברים והגבאים על כספי הצדקה). (ח"ב קיט) (= שינוי ממצוה למצוה).
וראה באריכות באמת ליעקב (חלק השיעורים, עמ' ער ואילך).

דף לז

'חנן בישא תקע ליה להווא גברא... הוה ליה זוזא מכא, בעי למיתבה ליה מיניה פלגא דזוזא, לא הוה משתקיל ליה. תקע ליה אחרינא ויהביה נהליה'. הביאו מעשה זה ללמדנו שיש לו לניזוק לקבל אפילו מעות היוצאות על ידי הדחק. וכן לומר שרב הונא נקט כתנא קמא, שהתוקע לחברו נותן לו סלע. ושהסלע שאמרו – סלע מדינה הוא. (עפ"י ראשונים).
וערשב"א. ולכאורה משמע מדבריו שבמדה ויכול לחייבו לקבל זוזא מכא [ע"ע ביש"ש חילוקי דינים בזה], גם כשהייב לו חצי זוז יכול לחייבו לקבל זוזא מכא והלה יחזיר לו העודף. וצריך עיון.

'שור שהוא מועד למינו... לשאינו מינו'. פירוש 'מינו' – מין מסוים שאליו הוא מועד. או אולי הפירוש כפשוטו – לשוורים כמותו, ודברו חכמים בהווה שהוא רגיל אתם ולא עם אחרים, אך הוא הדין במועד ליגח כל בעל-חיים ממין אחד. (וכעין שפרש במגיד משנה (נזקי ממון ו, ח) דברי הירושלמי על מועד לשבתות, שדברו במצוי יותר, אך הוא הדין לשאר ימים).

'ורב זביד אמר לך רישא לענין חזרה...'. פירוש, הבבא העוסקת באדם ובהמה. אבל רישא דרישא נצרכת לגופה ולא שמענו בה דין חזרה.

'אמר רב אשי תא שמע... אמר רב ינאי מרישא נמי'. נראה שצריך לומר 'רבינא'. וכ"ה ברא"ה.

'נגח שור חמור וגמל, נעשה מועד לכל' – לכל הבהמות, אך לא לאדם.
ואם נגח שור חמור ואדם – נחלקו הראשונים אם נעשה מועד לאדם או אינו נעשה לו מועד עד שיגח את האדם שלש נגיחות. (ע' תוס' ותור"פ לעיל ב; נמוקי יוסף כאן).
ואם נגח שור שור וחמור – הרי הוא מועד לשני מינים אלו (כן מבואר ברא"ה. וכן הוכיח הרש"ש מבדיקת תפלין, שנים של יד ואחד של ראש – עירובין צז. ומהמשך דבריו משמע שגם אם יגח שור שלישי אחר נגיחת החמור, ימשיך להיות מועד לשוורים ולחמורים. וצ"ע). ורעק"א (בגליון השו"ע יו"ד קפט) נקט שאינו מועד כלל, שהרי אין כאן שלשה מינים להחזיקו במועדו, וגם בכל מין אין שלש נגיחות, הלכך תולים אותן במקרים.

'ראה שור נגח חמור לא נגח סוס נגח גמל לא נגח... נעשה מועד לסירוגין לכל'. מהרמב"ם (נזקי ממון ו, י) נראה שמפרש 'לכל' – לכל שלשת המינים שנגח ולא לשאר מינים (ודלא כרש"י ושר"ר).

[והיה ניתן לומר שדבריו אמורים רק באופן זה שראה מינים אחרים בינתיים ולא נגחם, ולכן אין לנו להחזיקו לאותם מינים שלא נגח או לאחרים, וגם לא לאותם ימים, שלא הוחזק כנגחן אלא לסירוגין ולמינים אלו בלבד, ואין ודאות אם הימים גורמים לו או המינים. אבל בשנגח שור חמור וגמל בימים רצופים, יש לומר שנעשה מועד לכל, וכדמשמע פשוט לשון הרמב"ם בהלכה הקודמת, לפי שאין לנו לחלק בין מינים אלו לאחרים ללא סיבה מסוימת – ע' חגיגה ד רע"א וברש"י שם. ולדרך זו היתה מסולקת שאלת הלחם-משנה, מדוע, לשיטת הרמב"ם, נקטו שראה מינים אחרים דוקא בינתיים, ולא מאותם מינים שנגח.

אולם, העומד כנגד זה הוא מש"כ הרמב"ם (בהלכה יב) גבי בעיא דשור שור חמור גמל, שכתב שהספק הוא אם מועד לשלשת המינים. אך אפשר שכוונתו שם לכולם, וכן במש"כ 'לאלו הימים'. אך זה דלא כפרוש המגיד משנה שם. וצריך עיון.

(ע"ב) 'שור שור ושור חמור וגמל, מהו...' מסתבר שאם כבר נעשה מועד לשוורים בלבד, ואחר כך נגח שור חמור וגמל, שלא יהא מועד לכל, כי ודאי נגיחת שור הרביעי יש לתלותה במועדות לשוורים, ואין לצרפה לחמור וגמל. והספק רק כאשר עדין לא נקבע שהוא מועד לשוורים מקודם לכן (עפ"י אגרות משה י"ד ח"א קכב, תוך כדי דיונו לענין דיני וסתות. וכיוון בזה לדברי הרמב"ן בנדה סד).

'נגח שור יום ט"ז בחדש זה ויום ט"ז בחדש זה ויום י"ז בחדש זה...' זו לשון הרמב"ן (נדה סד): **'... ועדיין לבי מהסס מה טעם אמרו בשור המועד נגח בט"ו בחדש זה וי"ז בחדש זה וכו' דאלמא מתיעד הוא בדילוג ובהפלגה. וכי מזל יום גורם נגיחות, שאפילו בהפלגה שוה? – אין הטעם מתחזור בכך, כמו שהוא מתחזור בוסתות.**

אלא יש לומר שראו חכמים בכל נגיחות שהן לזמן שוה, כגון בין בסירוגין בין בדילוג, שאין מתיעד אלא לאותו ענין שעשה לנגחותן ⁽²⁾, שכך וסתו של זה ליגח, ושמא מל' לל' מוסיף כח ונוגח, וכן כיוצא בדבר זה, לעולם למה שהשוה הוא מתיעד ולא לדבר אחר'.

'שור רעהו ולא שור של הקדש' – ע' במובא לעיל ו: מרש"ר הירש זצ"ל.

*

'... ולפיכך, מה שאמרו במשפטי הגויים בפרק ד' (כצ"ל) דב"ק (לזב) שור של ישראל שנגח שור של נכרי בין תם בין מועד פטור – נכרי האמור כאן הוא החלק הג' (–חילק שם מדרגות בני האדם לשלשה חלקים. א. המקיים את המצוות כולן. ב. אינו עושה המצוות אבל אינו מחליף טוב ברע, לעבוד אלהים זולתו. ג. המחליפים ונותנים כבוד לאלילים ולכל דבר זר).

והנה אותם שהם עובדים אל הש"י, יש להם שיתוף וחיבור יחד במה שיש להם א–ל אחד, הוא הסיבה הראשונה המקשר אותם ומאחד אותם. אך אותם שהם עובדים זולתו יתברך, הם הנבראים נבדלים מן כל הנבראים אשר נבראו לעבודתו.

ולכך ראוי מצד זה לפטור שלא יחייב בהיזק הבהמה לבהמה שלהם, כי אין ראוי שיהיה האדם חייב על שמירת הבהמה שלו, כי דבר זה שישמור בהמתו שלא יזיק לאחר הוא דבר חידוש בתורה, כי לפי הדעת והסברא על הניזק לשמור עצמו מן ההיזק, ואם אי אפשר לו שלא תהיה בהמתו יוצאת לשדה לרעות, גם המזיק איך לא תצא בהמתו לרעות. וגם עתה, אין מי שדן על פי הנימוס כאשר שור של אחד נגח לשור אחר שחייב לשלם, והתורה

חייבה לשלם למי שיש לו עמו חבור וריעות, כי מאחר שיש לו עמו ריעות, אין ראוי שיבוא היזק מזה לזה אף ע"י ממונו, שדבר זה היפך הריעות והחיבור. ולפיכך אמרה תורה (שמות כא): 'וכי יגף שור איש את שור רעהו' – כי לשון ריעות מלשון התחברות, (כמו: איש רעים להתרועע, וכיוצא בזה הרבה). ומפני שיש להם חיבור ביחד, לא יבא היזק מזה לזה ולפיכך ישלם ההיזק שעשה לו ממונו. אבל מי שלקח את עצמו לצד אחר, שאינו עובד מי שברא הכל רק עובד זולתו, שנקרא בלשון 'נכרי', אין לו ריעות כלל עמו, ולא הזהירה התורה לשלם, שהמשפט הזה בעצמו הוא הרחקה מן ההיזק שישמור האדם את ממונו שלא יזק ממנו אחר. כי על הניזק להרחיק את עצמו. ובפירוש נתנו שם הסיבה הזאת: מפני שאינם מקיימים ז' מצות בני נח שנצטוו עליהם, כי בני נח נצטוו על ע"ז ועל ברכת השם ועל הרציחה ועל העריות ושלא לגזול ולדון בין איש לרעהו ועל אבר מן החי שלא לחתוך ממנה אבר ולאכול אותו, שזה אכזריות גדולה מאד, והם לא שמרו, לכך בענין זה, כאשר ממנו שלנו מזיק את שלו – אין חייבים לשלם, וכן פירשו התוספות....' (באר הגולה למחר"ל מפראג ז).

ע"ע בלשון הנמו: 'עמד והתיר וכו' – דוקא לענין נזקין דסברא היא אבל לשאר גזל אסור'.

דף לח

'דאם כן נכתוב קרא להאי רעהו גבי מועד'. ותנא קמא סובר שלכך כתב גבי תם, משום שהוא נכתב תחילה (תורת חיים).

'ואי רעהו לאו דוקא, אפילו דישראל כי נגח דכנעני נחייב?' – הקשה המהרש"ל, הלא הפקעת הלוואתו מותרת גם לדעת הסובר גזל עכו"ם אסור? ומובא בשם הגר"ח (בחדושים על הש"ס) שאף על פי שהפקעת הלוואתו מותרת, עדיין נשאר החוב קיים ולא פקע. ואם יתפוס הנכרי מעות מזומנים – את שלו הוא נוטל. וכן אם נתגייר אחר כך, חייב הישראל לשלם לו את חובו. ואילו כאן שנינו שאין כלל חיוב לישראל כששורו נגח את שור הנכרי. וכן כתב בחזון איש (ב"ק י,ה). והוסיף נפקותא לגר תושב שהפקעת הלוואתו אסורה, ועכשו שממעטים מ'רעהו' – ממועט גם גר תושב. (וכן כתבו כמה אחרונים, שהפקעת הלוואתו אינה מפקעת את החוב באמת – ע' במצוין ביוסף דעת נדרים כח. וקדושין סב. וצ"ע בדעת מהרש"ל).

עוד הביא החזון-איש שהרמב"ם לא הביא התר הפקעת הלוואתו, ואדרבה מבואר להדיא מדבריו שאסורה. והראה שם מקור לדבריו.

(וע"ע בחדושי הגר"ח שם בבאור שאלת התוס'. וכן במנחת שלמה פו).

'אמר ר' אבהו אמר קרא עמד וימדד ארץ...' יש לפרש בשתי דרכים (ותלוי הדבר גם בגרסת דברי התוספות): רוב המפרשים נקטו שרעהו ממועט נכרי, וראוי להיות ששור שלהם שנגח שלנו פטור, רק משום 'ראה ויתר גוים' – חייב (כן מבואר בגמ' יוסף ורש"ל, וכ"מ ברבנו יהונתן. וכך נקט החזון-א י,ה). ויש מפרשים שרעהו – לאו דוקא, אלא שפטור שור של ישראל שנגח שור של גוי (כ"ה לגרסת המהרש"א

ג. בזכייית הגבאי באמירה זו, שוב אין מועילה התרת הנדר, וכמו שבא ליד ההקדש הוא (עפ"י ש"ך יו"ד רנח סק"ח. וע' גם בשו"ת עמק יהושע יז). אבל בלאו הכי, אעפ"י שאמר בלשון נדר, 'כשיבא לידי אקדישנו' – יכול להישאל (שם), ואפילו שלא מדוחק (רלב"ח, מובא בחדושי רעק"א שם). ויש סוברים שאפילו כשהיה שם גבאי יכול להישאל (ע' נוב"י תנינא יו"ד קנד – בדעת הרמב"ם והרא"ש). ד. יש מהראשונים שכתבו שאין מועיל 'מעמד שלשתן' לזכות למי שאינו שם, כגון ראובן (המלוה) אומר לשמעון (החייב) בנוכחות לוי שיזכה לוי ליהודה את חובו. והקשו על דבריהם (ע' מאירי כאן, ש"ך חו"מ קכו סקפ"ו).

דף לז

עא. א. שור המועד לנגוח מינו, האם מועד לשאינו מועד? כיצד נעשה השור מועד לכל המינים? מה הדין כשנגח שלש שוורים ואח"כ שני מינים אחרים, או שלש מינים ואח"כ עוד שנים מהמין האחרון?
ב. מועד לאדם, האם נעשה מועד לבהמה; מועד לקטנים, האם נעשה מועד לגדולים?
ג. היה מועד לכל, וחזר בו מבהמה ולא חזר מאדם – מה דינו?
ד. מועד לשבתות, האם נעשה מועד לימות החול?
ה. איזהו מועד לסירוגין, לדילוגין, לשופרות?
א. לדברי רב זביד בפירוש משנתנו, שור שהועד למינו – מועד לשאינו מינו, ורק אם עוברים לפניו מינים אחרים ואינו נוגחם (כן ארע לפחות שלש פעמים. ר"ד. וכ"מ ברא"ה. וע' באורך בפנ"י) – אינו מועד אלא למינו. וכן דייקן רב אשי ורב ינאי [כנראה: רבינא] מלשונות המשנה. ורב פפא נקט שמועד למינו – אינו מועד לשאינו מינו.
ואף לדבריו, נגח שור חמור וגמל – נעשה מועד לכל.
א. המ"מ (ו,ט) נקט בדעת הרמב"ם שנעשה מועד רק לאותם המינים שנגח ולא לשאר בהמות. ויש שפירשו דברי הרמב"ם בענין אחר (ע' מרכבת המשנה ואבן האזל).
ב. נגח שור שור וחמור, הרא"ה נקט שהועד לשוורים ולחמורים. והגרעק"א (על השו"ע יו"ד קפט, כג) נקט מסברא שלא הועד כלל, שהרי אין כאן שלשה מינים שיועד לכל, וא"כ על כל מין ומין אין שלש נגיחות הלכך תולים זאת בשני מקרים.
נסתפקו בשנגח שור שור חמור וגמל, האם נעשה מועד לכל או רק לשוורים. וכן להפך, חמור גמל שור שור (את"ל כשהתחיל בשוורים משייכים השור האחרון למועדות השוורים ולא נעשה מועד לכל, שמא כאן שנגח שלש מינים שונים בתחילה – נעשה מועד לכל. רש"י ותוס'). תיקן.
א. הרי"ף כתב שכל זה כרב פפא. והתוס' פירשו הספק אף לרב זביד, בכגון שבין השוורים ראה מינים אחרים ולא נגחם.
והרא"ה פירש שאף לרב פפא, מדובר שראה בין השוורים הראשונים חמור וגמל ולא נגחם, שאם לא ראה אחרים באמצע – אין ספק שנעשה מועד לכל.
ב. הלכה כרב פפא (ר"ח רי"ף ורא"ש; רמב"ם ו,ה; או"י; ר' יהונתן ורא"ה; חדושי הראב"ד ב: [הגם שהראב"ד כאן דחה הראיה מהסוגיא]). ויש פוסקים כרב זביד, כפי שדייקו בגמרא ממשנתנו (ע' מאירי בשם רבים, הג"א בשם התוס').
ובכל הספקות אין משלם אלא חצי נזק, ואם תפס הניזק – אין מוציאים מידו (רמב"ם ו,יג).

ג. היו לפניו מינים שונים, ובכל פעם נגח רק השוורים מתוכם – אפילו לרב זביד יש לומר שאינו מועד אלא לשוורים (עפ"י תוס').
ד. נראה שהוא הדין להפך, כשמועד לשאינו מינו ולא למינו (פני יהושע).

ב. מועד לאדם, לרב זביד – נעשה מועד לבהמה [מלבד אם רואה בהמות ואינו נוגח]. לרב פפא – לסתם מתניתין אינו מועד לבהמה. ולדברי סומכוס בברייתא – מועד לבהמה מקל וחומר.

א. משמע בשיטה מקובצת (גליון), שאם בתוך כדי נגיחותיו הראשונות לאדם, ראה בהמות ולא נגח, לאחר שנעשה מועד לאדם לגמרי, מסתמא הוי מועד לבהמה, לרב זביד.

ב. מועד לבהמה – לא הוי מועד לאדם (גמרא ב:). ואולם שמענו לרב זביד (מא. – לענין תשלום כופר בהריגה) שבסתמא הוי מועד אף לאדם, אך שמא חזר בו מכך (תוס'). וכן כתבו תור"פ ורא"ה מא. שר"ז חזר בו). והר' ישעיה נקט שלרב זביד מועד לבהמה הוי מועד לאדם.

והרמב"ם, לענין נזקין פסק (ו,ח) מועד לאדם אינו מועד לבהמה, אבל לענין תשלום כופר בהריגה פסק (ג,י) ששור שהועד שלש פעמים בהריגת בהמה – נעשה מועד לאדם לשלם כופר.

ג. נגח אדם ושור וחמור – נעשה מועד לאדם ולכל מיני הבהמות אפילו לרב פפא. אבל נגח שור חמור וגמל – לא הועד לאדם (תוס' ב:). וכן אם נגח שתי נגיחות אדם ואחת בהמה – מועד לכל. כ"מ ברא"ה).

ויש חולקים וסוברים שבאדם שור וחמור – הוי מועד לכל הבהמות אבל לא לאדם (עפ"י רמ"ה, מובא בנמו"ק; תור"פ ב: וע' בחדושי ר"ש היימן יג).

וכן נחלקו רב זביד ורב פפא במועד לקטנים (שבאותו המין), האם בסתמא נעשה מועד לגדולים.

ג. היה מועד לאדם ולבהמה וחזר בו מבהמה, שעמד עם בהמה שלש פעמים ולא נגחה, ולא חזר בו מאדם – חזרתו מהבהמה חזרה היא ואינו מועד אלא לאדם. כן פירש רב זביד החידוש שבמשנה. ולדבריו סומכוס חולק על דין זה בברייתא וסובר חזרה של בהמה אינה חזרה, שאם מאדם לא חזר בו, קל וחומר מבהמה.
א. לפירוש הר' מנחם (בתוס' ב:): לדעת רב פפא, חזרתו מבהמה אינה חזרה. ורק אם חזר מאדם – חזרתו חזרה.

ובגליון בשיטמ"ק נראה שאין מחלוקת בדבר בין ר"פ לר"ז אלא שאם בתהליך העדאתו לאדם ראה בהמות ולא נגח, כשחזר אח"כ מבהמה – חזרה היא. אבל אם ראינו שהועד לאדם ולבהמה – חזרתו מבהמה אינה חזרה.

ב. נגח שור חמור וגמל והועד לכל, ואח"כ ראה שוורים שלש פעמים ולא נגח – חזר לתמותו לגמרי (כ"מ בחזקת דעת יו"ד קפט, מובא בפ"ת סק"ו). ויתכן שגם לפי זה, אם נגח אדם שור וחמור ואח"כ ראה שלש בני אדם ולא נגח, נשאר מועד לבהמה).

ד. אמרו לפני רבי יהודה: הרי שהיה מועד לשבתות ואינו מועד לימות החול. אמר להם – לשבתות משלם נזק שלם, לימות החול משלם חצי נזק (לפי שהוא בטל ממלאכה וזחה דעתו עליו (רש"י); לפי שראם במלבושים נאים אחרים, ואינו מכירם. תוס' עפ"י הירושלמי).

א. יש אומרים שלפי טעם הירושלמי נראה שמדובר רק בנגיחת בני אדם, אבל כלפי נגיחת בהמות אין חילוק (עפ"י או"ז ותור"פ).

ב. מלשון הירושלמי נראה שימים טובים דינם כימות החול, מפני שעוסקים בהם במלאכת אוכל

נפש. ולפי הטעם שכתב רש"י נראה שימים טובים דינם שוה לשבת (מאירי). ובשיטה מקובצת נראה שלפרש"י מועד לשבתות אינו מועד לימים טובים. [וכן לענין חזרה, כתב הר' ישעיה שאפילו ראה בימים טובים ולא נגח שלש פעמים, אין זו חזרה מהשבתות – שאף הזמן גורם]. ומסתבר שלדברי הכל אם הועד לימים טובים בלבד או לשבתות וימים טובים, לא הועד לחול. מרהיטת הסוגיא נראה שגם בזה נחלקו רב פפא ורב זבד, האם בסתמא כשהועד לשבתות הועד לימי החול אם לאו.

נגח בשבת, שבת, שבת, אחד בשבת ושני בשבת. או חמישי שישי ושבת שבת ושבת – הרי זה ספק אם מועד לכל הימים או לשבתות בלבד.

כתב הראב"ד שהבעיה האחרונה שייכת רק כשראה שורים בין השבתות בחמישי ושישי ולא נגחם, שאם לא ראה כלום, וכי מפני שהוסיף ליגח בשבתות תיעקר מועדותו. ואולם הבעיה הקודמת מתפרשת גם כשלא ראה כלל עד אחד ושני בשבת שלאחר השבת השלישית. והרא"ה צדד בשתי הבעיות שמדובר שראה באמצע ולא נגח.

אימתי הוא תם – משיחזור בו שלש שבתות. (לפרש"י יש לומר שמשמיענו שאפילו שבת ממלאכה בימי החול ולא נגח – אין זו חזרה. תוס'. ובתו"ח פקפק על כך מסברא. ואולם בשיטת"ק בשם הר' ישעיה מבואר הטעם, שאף הזמן גורם).

חזרת חול אינה חזרה, אפילו היו התינוקות ממשמשיין בו או ואינו נוגח (עפ"י נמו"י. יעו"ש ובחדושי אנשי שם).

ה. ראה שור – נגח, שור – לא נגח, שור – נגח, שור – לא נגח, שור – לא נגח; נעשה מועד לסירוגין לשוורים.

וכן במינים שונים: ראה שור – נגח, חמור – לא נגח, סוס – נגח, גמל – לא נגח, פרד – נגח, ערוד – לא נגח – נעשה מועד לסירוגין לכל [ואין אומרים אותם מינים שראה ולא נגח – אינו מועד להם, אלא תולים בסירוג. תוס'].

א. לרב זבד – נעשה מועד לכל, מלבד אם ראה שאר בהמות ולא נגחן (תוס').

ב. דוקא בסירוגין שוים נעשה מועד, אבל אם אין סדר שוה בסירוג – תם הוא (כ"מ ברש"י לו.).

וסירוגין אלו כולם בימים ולא בנגיחות, שאין דין העדאה אלא בימים (מאירי – כר"י לעיל כג-כד). ג. ראה בפעם אחת כמה בהמות ונגח אחת, אין זה מועד לסירוגין אלא רצופים, כי מה שלא נגח השאר מפני שנתקרה דעתו באחד (נמו"י).

נגח שור יום ט"ו בחודש זה ויום ט"ז בחודש זה ויום י"ז בחודש זה – מחלוקת רב ושמואל שנחלקו כמו כן לענין קביעת וסתות; לדברי רב קבעה בכך וסת (וגם כאן הרי הוא מועד כבר עתה. רש"י) ולשמואל לא קבעה עד שתשלש בדילוג (שהראשונה אינה מן המנין, וכן כאן נעשה מועד רק לכשיגח ב"ח לחודש הרביעי. רש"י).

א. הואיל ונחלקו רב ושמואל לענין איסורין [רק הגמרא השוותה זאת לענין שור המועד] – הלכה

כרב, שכן הלכה כמותו באיסור והתר במחלוקתו עם שמואל (עפ"י הרא"ש).

ואולם הרמב"ם והרמב"ן והטור בדעת הרא"ש פסקו בהלכות גדה כשמואל (ע' יו"ד קפט, ז). וכן פסק הרמב"ם לענין שור המועד (ו, יא) שצריך שישלש בדילוג. וכן פסקו האור-זרוע והמאירי (והמאירי פסק כן רק לענין מועד, כשמואל שהלכה כמותו בדינים, אבל בנדה נקט כרב).

ב. התוס' כתבו שבסירוגי ימים, כגון שנגח מעשרים לעשרים יום, או שנגח יום והפסיק יום, כך שלשה ימים – לדברי הכל אין הנגיחה הראשונה מן המניין וצריך לשלש בדילוג. וכתבו לפי זה שצריך לחלק בין סירוגים של ימים לסירוגים של שוורים, שהרי בברייתא לעיל מבואר שנעשה מועד בשור השלישי שנגח. ורש"י כתב שגם באותה ברייתא, לדברי רב נעשה מועד לסירוגין כבר בשלישית ולדברי שמואל רק בנגיחה הבאה. וברמב"ם (ו,ט) משמע שנעשה מועד כבר בשלישית – שלא כבדילוגי התאריכים. וכן חילק הר' ישעיה בשיטמ"ק. ג. נגח בכל פעם באותו יום לחודש – לדברי הכל נעשה מועד בשלישית לאותו תאריך [ורק במועד להפריש זמן קבוע נחלקין] (תוס').

אמר רבא: שמע קול שופר ונגח, קול שופר – ונגח, קול שופר – ונגח – נעשה מועד לשופרות [ואין אומרים שופר ראשון סיוט בעלמא הוא שאחזו ואינו מן המניין]. דין מועד מקרן ימין לשמאל ומתולדה לתולדה – ע' במובא לעיל ב-ג.

דפים לז – לח

עט. א. שור של ישראל שנגח שור של הקדש ולהפך, מה הדין?
ב. שור של ישראל שנגח שור של עכו"ם ולהפך, מה הדין?

א. תנן, שור של ישראל שנגח שור של הקדש ושל הקדש שנגח שור של ישראל – פטור, שנאמר שור רעהו – ולא שור של הקדש. ובברייתא נחלק רבי שמעון בן מנסיא ואמר ששור של הדיוט שנגח שור הקדש, בין תם בין מועד משלם נזק שלם. ופירש ריש לקיש טעמו: הכל היו בכלל נזק שלם (שאין כתוב שם 'רעהו') כשפרט לך הכתוב 'רעהו' גבי תם, רעהו הוא שמשלם חצי נזק, מכלל שהקדש נזק שלם, שאם לפטור – ייכתב 'רעהו' גבי מועד.

א. הלכה כחכמים (רמב"ם רא"ש ושא"פ). ובין בקדשי מזבח בין בקדשי בדק הבית (עפ"י מאירי).
ב. שור של הקדש שנגח שור של הקדש – פטור (ריא"ז). וכנראה הכוונה בבהמה מוקדשת שהויקה והיא תחת רשות אדם.
ג. בהמת קדשים שהויקה – ע' לעיל יב-יג.
שאר נזקי ממון בהקדש – ע' לעיל ו-ז.

ב. שור של ישראל שנגח שור של כנעני – פטור, ושל כנעני שנגח שור של ישראל – בין תם בין מועד משלם נזק שלם. מבואר בגמרא שקנס הוא שקנסתם תורה על שעברו על מצוותיהם, עמד הקב"ה והתיר ממונם לישראל [לענין זה, הגם שגזל עכו"ם אסור. ראשונים].
א. כתב המאירי שלא נאמרו דברים אלו באומות הגדורות בדרכי דתות ונימוסים, שכל ששבע מצוות בידם, דינם אצלנו כדיננו אצלם ואין נושאים פנים בדין לעצמנו. (ע"ע בדבריו קיג: ויתכן לפי"ז ש'כנעני' בדוקא. אך בכל כ"י הגירסה 'נכרי'. וע' בפירוש הר' יהונתן).
ב. שור של גוי שנגח שור של גוי חברו, אעפ"י שקבל עליו לדון כדיני ישראל – בין תם בין מועד משלם נזק שלם (עפ"י התוספתא, והובאה בירושלמי; רי"ד וריא"ז).